

Fiche 4.2.3

Risicoanalyse per activiteit: voorbeelden

Doel van de fiche

Deze fiche biedt een aantal voorbeelden van situaties die in de non-profitsector vaak voorkomen en de gevaren, risico's en (primaire, secundaire en tertiaire) preventiemaatregelen die ermee gepaard gaan.

Wat hebt u eraan?

U kunt deze voorbeelden als uitgangspunt gebruiken om na te denken over de specifieke situaties in uw vzw en over de taken die de werknemers er uitvoeren (ongeacht hun functie). Zo kunt u de gevaren en risico's die met hun arbeidssituatie samenhangen nauwkeuriger analyseren. In de non-profitsector vervullen werknemers vaak taken die aan verschillende functies vasthangen. In die logica vindt u hier een paar **voorbeelden** van risicoanalyses van activiteiten die vaak voorkomen in verenigingen van de betrokken sectoren.

- dagelijks bestuur van een vereniging;
- telefonische wachtdienst;
- onthaal van begunstigen, van gezinnen en andere bezoekers;
- beeldschermwerk;
- individuele raadplegingen (sociaal, psychologisch, logopedie, kinesithérapie);
- patiëntenzorg (verpleegkundig, medisch);
- interne omkadering van begunstigen (kinderen; mensen met een handicap, ouderen);
- thuisbezoeken;
- begeleiding van begunstigen (kinderen en volwassenen) buiten de gebouwen;
- straathoekwerk (verslaafden, daklozen, prostitutie enz.);
- keukenarbeid (bevoorrading, stockbeheer, menu's samenstellen, gerechten voorbereiden en klaarmaken, schoonmaken);
- bij begunstigen thuis werken (schoonmaken, strijken, maaltijden bereiden, mensen heffen enz.);
- onderhoudstaken, klusjes, eenvoudig afstelwerk, herstellingen;
- onderhoud van lokalen en sanitaire ruimtes.

Ter herinnering: er moet een risicoanalyse opgesteld worden:

- voor de vereniging in haar geheel (gebouwen, ruimtes, materiaal, werkprocedures), bijvoorbeeld door middel van een gids voor participatieve opsporing van risico's (cf. fiche 4.2.1);
- voor elke werknemer;
- voor elke **arbeidssituatie** (opvoeder, maatschappelijk werker, onthaalmedewerker, secretaresse, opleider, gezinshulp, straathoekwerker enz.).

Een risicoanalyse bestaat uit drie luiken: gevaren identificeren, de risico's definiëren en bepalen en de risico's beoordelen (cf. fiche 4.2).

Zodra de risicoanalyse gemaakt is, bestaat de volgende stap erin de preventiemiddelen die eruit voortvloeien in te plannen in het globaal preventieplan en het jaarlijks actieplan (cf. fiche 4.2.2). Die plannen moeten elk jaar geëvalueerd worden. Preventiemaatregelen moeten in de eerste plaats alle werknemers beschermen (collectieve preventiemaatregelen), maar ook elk afzonderlijk individu (individuele preventiemaatregelen).

Aanvullende bronnen

- **Bossons futés** (Franse vereniging van bedrijfsartsen): www.bossons-fute.fr
- **INRS** (Institut national de recherche et de sécurité pour la prévention des accidents du travail et des maladies professionnelles, Frankrijk) : www.inrs.fr
- **IRSST** (Institut de recherche Robert-Sauvé en santé et en sécurité du travail, Québec). Paritair, zonder winstoogmerk: www.irsst.qc.ca
- **Suva pro** (Zwitsers onafhankelijk publiekrechtelijk bedrijf). De sociale partners, werkgevers en werknemers, en ook de confederatie zijn vertegenwoordigd in zijn Raad van Bestuur: www.suva.ch

Taken	Gevaarlijke situaties	Bijbehorende risico's	Voorbeelden van collectieve preventiemaatregelen	Voorbeelden van individuele preventiemaatregelen
Dagelijks bestuur van een vereniging	<ul style="list-style-type: none"> - Verplichting tot resultaat. - Maximale beschikbaarheid, geen limiet op werkuren - Hoge verwachtingen van werknemers - Logge administratie - Spoedwerk - Multitasking - Contract met externe instanties - Problematische relaties met het personeel, de hiërarchie; conflictheer 	<ul style="list-style-type: none"> - Angst - Geweld (verhaal of fysiek) - Afzondering - Stress - Werk en privé lopen in elkaar over - Vermoeidheid - Slaapstoornissen - Hoge mentale belasting 	<ul style="list-style-type: none"> > Collectief toezicht 	<ul style="list-style-type: none"> > Individueel toezicht > Taken delegeren
Telefonische wachtdienst	<ul style="list-style-type: none"> - Telefoon - Lawaai - Onverwachte omstandigheden - Relaties met andere groepen - Multitasking 	<ul style="list-style-type: none"> - (Verbaal) geweld - Stress - Spiervermoeidheid - Lagerugpijn - Musculoskeletale aandoeningen (MSA) 	<ul style="list-style-type: none"> > Telefonische wachtdienst afzonderen (om lawaai in andere kantoren te beperken). 	<ul style="list-style-type: none"> Opleiding, voorlichting van de werknemers over: <ul style="list-style-type: none"> > hoe bureaustoel afstellen; > hoe werkpost inrichten; > de noodzaak regelmatig korte pauzes te nemen; Voor geschikte telefoonapparatuur zorgen (bv. hoofdtelefoon)
Onthaal begunstigten, gezinnen en bezoekers	<ul style="list-style-type: none"> - Begunstigten - Gezin en bezoekers - Onverwachte omstandigheden 	<ul style="list-style-type: none"> - Soms complexe relatie met ouders - Emotionele belasting - Angst - Geweld - Afzondering - Stress - Werk en privé lopen in elkaar over - Vermoeidheid 	<ul style="list-style-type: none"> > Inrichting van de werkplek > Aandacht voor de organisatie van het werk en een goede communicatie tussen werknemers. > Middelen invoeren om snel contact op te nemen met collega's. > Een veiligheids-/noodsysteem voorzien 	<ul style="list-style-type: none"> > Opleidingen > Toezicht, individuele coaching > Bij gewild informatie geven over en herinneren aan procedures.
Beeldschermwerk	<ul style="list-style-type: none"> - Scherm, arbeidsmiddelen, software enz. - Houding - Staand werken 	<ul style="list-style-type: none"> - Spienvermoeidheid - MSA, lagerugpijn - Visuele vermoeidheid - Stress 	<ul style="list-style-type: none"> > Het duidelijk kanaliseren door verticale jaloezieën aan de ramen te hangen. > Aangepast materiaal en regelbare apparatuur voorzien. 	<ul style="list-style-type: none"> Opleiding, voorlichting van de werknemers over: <ul style="list-style-type: none"> > hoe bureaustoel afstellen; > hoe werkpost inrichten; > de noodzaak regelmatig korte pauzes te nemen;
Individuele maadplegingen sociale bijstand, psychologie, logopedie enz.	<ul style="list-style-type: none"> - Patiënten - Afgezonderd werken met de patiënt - Multitasking - Heffen 	<ul style="list-style-type: none"> - MSA, lagerugpijn - Rugpijn - Vermoeidheid - Angst, mentale belasting. - Geweld 	<ul style="list-style-type: none"> Organisatie van het werk: <ul style="list-style-type: none"> > per twee werken > pauzes > beheer werkroosters 	<ul style="list-style-type: none"> Opleidingen: heffen, onthaal, niet-verbale communicatie
Verpleegkundige, medische zorgen	<ul style="list-style-type: none"> - Patiëntenzorg - Afgezonderd werken met de patiënt - Multitasking - Heffen 	<ul style="list-style-type: none"> - MSA, lagerugpijn - Rugpijn - Vermoeidheid - Angst, mentale belasting. - Geweld - Biologische risico's: prikken, besmetting 	<ul style="list-style-type: none"> Organisatie van het werk: <ul style="list-style-type: none"> > per twee werken > pauzes > beheer werkroosters 	<ul style="list-style-type: none"> Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) dragen: <ul style="list-style-type: none"> handschoenen, schoort enz. Opleiding heffen.
Interne omkadering van begunstigten (kinderen; mensen met een handicap, ouderen)	<ul style="list-style-type: none"> - Sterke persoonlijke betrokkenheid bij relaties met kinderen, mensen met een handicap, ouderen - Soms liggen de relaties met de familie moeilijk - Ruimtes installeren en opruimen, meubels of materiaal verplaatsen in een korte tijdspanne en met weinig ruimte - Manueel heffen, houdingen - Hulp bij de mobiliteit van begunstigten in alle activiteiten van het dagelijks leven (uitkleden, aankleden, omkleden, eten, slapen, educatieve spelletjes) - Lawaai - Organisatie van het werk: gebrek aan informatie en opleiding, werkritme, verplaatsingen, glijdende uurroosters 	<ul style="list-style-type: none"> - Vallen - MSA, lagerugpijn - Vermoeidheid - Stress, angst - Hoge mentale belasting - Biologische risico's: besmetting en ziekte - Agressieve reacties van ouders - Hoge mentale en emotionele belasting 	<ul style="list-style-type: none"> > Collectief opstellen van leefregels en manieren om met ouders om te gaan > Iearevergaderingen rond bepaalde thema's > Voorkeur geven aan teamwork 	<ul style="list-style-type: none"> Een uitgebreide ondervraging organiseren; informatie, opleiding over de volgende elementen: <ul style="list-style-type: none"> - manueel heffen - gehurkt, gedraaid, op de knieën en in andere belastende houdingen werken

Taken	Gevaarlijke situaties	Bijbehorende risico's	Voorbeelden van collectieve preventiemaatregelen	Voorbeelden van individuele preventiemaatregelen
<p>Thuisbezoeken</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verplaatsingen naar de woonplaats - Leefomstandigheden bij de begunstigde thuis - Contacten, relaties met de patiënt en zijn omgeving - Transport en medicamenten - Problemen i.v.m. de organisatie van het werk en verplaatsingen: spreiding, afstand en frequente wisseling van werkplek; tijdsdruk; last-minute annulering van afspraken, enz. - Voertuigen die gebreken vertonen (te lage bandenspanning, versleten remmen), die onvoldoende uitgerust zijn (geen ABS, airco), die onangepast zijn. - Problemen m.b.t. communicatie: bellen, documenten lezen enz. aan het stuur 	<ul style="list-style-type: none"> - Vervoer van materiaal - Verplaatsingen - Activiteiten - Begunstigden - Publiek - Routes 	<ul style="list-style-type: none"> - Ongevallen op weg van en naar het werk (menselijke, materiële schade) - Hygiëne op de werkplek - Verbaal of fysiek geweld - Emotionele belasting - Stress 	<ul style="list-style-type: none"> > Afspraken zodanig organiseren dat verplaatsingen beperkt worden > Maatregelen invoeren om gebruik van de telefoon aan het stuur te voorkomen 	<ul style="list-style-type: none"> > Indien mogelijk, veiligere vervoermiddelen gebruiken (bv. trein, bus) > De veiligheid controleren van de inrichting en uitrusting van voertuigen die voor vervoer over de weg gebruikt worden > Een communicatiemiddel hebben; een EHBO-kit
<p>Begeleiding van begunstigden (kinderen en volwassenen) buiten de gebouwen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vervoer van materiaal - Verplaatsingen - Activiteiten - Begunstigden - Publiek - Routes 	<ul style="list-style-type: none"> - MSA, lagerugpijn - Vallen op de begane grond, op een hoogte. - Ongeval onderweg - Vermoeidheid - Angst, mentale belasting - Vlucht van een begunstigde - Hygiëne op de werkplek - Verbaal of fysiek geweld - Emotionele belasting - Stress 	<ul style="list-style-type: none"> > Met twee mensen een groep begeleiden > Het werk zodanig organiseren en verdelen dat vermoeidheid zich minder opstapelt 	<ul style="list-style-type: none"> > Veiligere vervoermiddelen gebruiken (bv. minibus, openbaar vervoer)
<p>Begeleiding van begunstigden van criminaliteit, verslavingen, dakloosheid, prostitutie enz.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Begunstigden - Publiek - Verplaatsingen - Contact met gebruikt materiaal - Temperatuurschommelingen - 's Nachts of op donkere plaatsen werken - Dramatische situaties beheren 	<ul style="list-style-type: none"> - Verbaal of fysiek geweld - Biologische besmetting - Prikken (gebruikte naalden enz.) - Srijwonden - Verkeersongevallen, vallen - Vermoeidheid, angst, stress 	<ul style="list-style-type: none"> > Per twee werken 	<ul style="list-style-type: none"> > PBM's dragen (bv. veiligheidsschoenen, handschoenen, hese, fluoambanden) > Andere nuttige tools: zaklamp bij duisternis > Sensibilisering, geschikte opleiding
<p>Keukenarbeid (bevoorrading, stockbeheer, menu's samenstellen, gerechten voorbereiden en klaarmaken, schoonmaken)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Allerlei keukengerei en -apparatuur gebruiken - Blootstelling aan lawaai (machines en gerei) - Permanent visueel toezicht - In smalle ruimtes bewegen - Levensmiddelen - Onderhoudsproducten en -materiaal - Multifunctioneel - Werken onder druk - Onvoorzierde situaties beheren - Lasten heffen (pannen en ander gerei) - Staand werken - Belastende houding en - Repetitieve handelingen - Thermische belasting: warm en vochtig in de keuken, koud in de voorraadkamer, tocht 	<ul style="list-style-type: none"> - Elektrisch risico door gebruik van machines in een vochtige omgeving - Vallen op de begane grond door onverwachte hindernis - Vallen van een hoogte bij installaties met meerdere niveaus - Wonden, kneuzingen, verzwellingen, breuken - Droge of natte brandwonden (ovens, voedsel, gerechten, bak of frituurolie, kokend water enz.) - Srijwonden (bestek, gebroken servies) - Sparten in de ogen - Biologische risico's - Vermoeidheid - MSA, lagerugpijn 	<ul style="list-style-type: none"> > Keukenapparatuur regelmatig onderhouden 	<ul style="list-style-type: none"> > Sensibilisering over opslagmethodes (zware en grote stukken op de laagste schappen) > Persoonlijke beschermingsmiddelen gebruiken > Correcte bewegingen en houdingen aannemen, de hoogte van werkposten aanpassen (keukenafels enz.) > De regels i.v.m. hygiëne en voedselveiligheid (HACCP) naleven

Taken	Gevaarlijke situaties	Bijbehorende risico's	Voorbeelden van collectieve preventiemaatregelen	Voorbeelden van individuele preventiemaatregelen
Bij de begunstigen thuis werken (schoonmaken, wassen, maaltijden bereiden enz.)	<ul style="list-style-type: none"> - Fysieke werkomgeving - Bouwvalligheid - kapotte arbeidsmiddelen - Huisdieren - Reinigingsmiddelen gebruiken - Heffen - Afval - Contact met begunstigen - Rokers - Relaties met de begunstigde en zijn familie - Verplaatsingen tussen begunstigen - Gebrekkige veiligheid in sommige buurten - Rekening houden met de sociaal-culturele achtergrond van begunstigen - Geïngede sociale erkenning - Arbeidsmiddelen en -materiaal gebruiken (fornuis, wasmachine, strijktizer, mixer, messen enz.) - Veelvuldige verplaatsingen voor boodschappen 	<ul style="list-style-type: none"> - Warmte, koude, tocht, geur - Besmetting, blootstelling aan overlast - Beïten, krabben van dieren - Uitwasemingen - Brandwonden - Sniwonden - MSA, lagerugpijn, rugpijn enz. - Vuil - Ongeval op de weg van en naar het werk (vallen, verzwikking enz.) - Blootstelling aan sigarettenrook - Stress, angst - Verbaal of fysiek geweld - Conflicten - Fysieke en geestelijke vermoeidheid - Demotivatie 	<ul style="list-style-type: none"> > Vlotte communicatie met de hiërarchie bij noodgevallen > Efficiënte communicatiemiddelen voorzien (bv. gsm) > Interventies inplannen rekening houdend met afstanden 	<ul style="list-style-type: none"> > Opleiding heffen > Sensibilisering over gevaren van reinigingsproducten > PBM's gebruiken (handschoenen, veiligheidsschoenen enz.) > Afwijkingen melden (kapotte apparatuur, materiaal)
Onderhoudstaken, eenvoudig afstelwerk, herstellingen en knutselworkshops, handwerk enz.	<ul style="list-style-type: none"> - Allerelei herstellingen: <ul style="list-style-type: none"> - Timmerwerk - Schilderwerk - Elektriciteit - Mechaniek - Creatieve workshops geven: hout of ander materiaal bewerken, gieten, snijden, schilderen, beeldhouwen enz. - Blootstelling aan lawaai, stof, chemische producten - Manueel lasten heffen - Werken op hoogte - Ladders en hefwerktuigen (en ander materieel) gebruiken - Verplaatsingen (intern en extern) - Opslag van allerelei producten en materialen 	<ul style="list-style-type: none"> - Elektrische risico's - Stoffen inademen, chemische of thermische brandwonden, vergiftiging - Rugpijn, lagerugpijn - Valken op de begane grond, op een hoogte - Verkeersongevallen - Letsels door spatten van vloeistof, rondliggende deeltjes of gas onder druk - Letsels door gereedschap - Gevaar voor ontploffing, brand, ongevallen bij contact met machines in beweging - Biologische risico's (bv. tetanus) - Uitglijden op vuile vloer - MSA en lagerugpijn - Gevaar voor botsingen 	<ul style="list-style-type: none"> > Interventies plannen > Arbeidsmiddelen regelmatig controleren 	<ul style="list-style-type: none"> > Persoonlijke beschermingsmiddelen gebruiken > Opslagvoorwaarden voor gevaarlijke producten naleven > Opleiding over elektrische risico's > Opleiding heffen
Onderhoud van lokalen en sanitaire ruimtes	<ul style="list-style-type: none"> - Werkplek - Arbeidsmiddelen: schoonmaakwagen, trapladder, toestellen (stofzuiger, enz.) - Manueel hanteren: <ul style="list-style-type: none"> - machines - kasten, stoelen, vuilnisbakken enz. verplaatsen - Afval - Onderhoudsproducten 	<ul style="list-style-type: none"> - Valken op de begane grond, van de trap - Uitglijden, struikelen - Geklemd raken - Sniwonden - MSA (bv. capule tunnel) - Lagerugpijn - Valken van een hoogte - Sniwonden - Biologische risico's - Producten mengen en vergiftiging - Risico's voor de gezondheid: product inademen, inslikken, contact met de huid, op een wonde - Gevaar voor brand en ontploffing 	<ul style="list-style-type: none"> > Werkruimtes opruimen > Het nodige schoonmaakmateriaal voorzien (stofzuiger, emmer, dweil, enz.) op elke verdieping > Nette zones aangeven door een waarschuwingsbord 	<ul style="list-style-type: none"> > Aangepaste veiligheidsschoenen dragen (bv.: met antislipzool) > De tropleuning gebruiken
	<ul style="list-style-type: none"> - Stopcontacten, verlengstukken, defecte kabels, contact met vochtige zones 	<ul style="list-style-type: none"> - Ongevallen, onwel worden, agressie - Verkeersrisico's - Stress - Elektriciteit: gevaar voor elektrisering en elektrocutie 	<ul style="list-style-type: none"> > Communicatie met de verantwoordelijke mogelijk maken > Informatie over gevallen van geweld, pesten en intimidatie; gegevens van de preventieadviseur psychosociale aspecten beschikbaar (in arbeidsreglement) > Nagaan of taken en werkroosters duidelijk zijn. Materiaal inspecteren en onderhouden 	<ul style="list-style-type: none"> > Werknemers aansporen om de verantwoordelijke te waarschuwen als ze een defect zien